

Anatol Ionaș
(Republica Moldova)

ABATERI LEXICO-SEMANTICE ÎN CADRUL CULTIVĂRII/EDUCĂRII LIMBII/LIMBAJULUI

Rezumat. Cultivarea limbii a devenit astăzi o acțiune foarte complexă și complicată, care nu poate fi realizată decât prin eforturile lingviștilor, scriitorilor autentici, oamenilor de știință și artă, ziariștilor și publiciștilor din ce în ce mai numeroși, crainicilor și reporterilor Radioteleviziunii, precum și prin contribuția tuturor celor care ne pot oferi modele de exprimare corectă și elegantă. Un rol deosebit în acțiunea de cultivare a limbii revine însă învățământului de toate gradele și în primul rând celui din școlile primare și gimnaziale unde se pun bazele exprimării corecte. Sarcina de a corecta greșelile elevilor și de a face cunoscute normele exprimării literare revine tuturor profesorilor, însă corectarea și perfecționarea exprimării corecte trebuie să devină o preocupare continuă, constantă și conștientă a fiecăruia dintre noi pentru că numai în felul acesta se poate realiza o exprimare literară și unitară.

Cuvinte-cheie: cultivarea limbii, educarea limbajului, abatere (de la normă), normă literară, valoare nominală, valoare-limită admisă, greșeală în exprimare, greșeală în gândire, planul expresiei, planul conținutului, sistem (limba ca sistem de semne), categorie lingvistică, categorie social-istorică.

În literatura de specialitate se susține că *abaterea* de la normă nu este decât o *greșeală* (sau, viceversa, *greșeala* este o abatere de la normă). Prin *normă* se subînțelege un model cu care se confruntă locutorul și interlocutorul (emițătorul și receptorul) în procesul de comunicare. Norma este un sistem de realizări obligatorii, acceptate în societatea și cultura dată, corespunde nu cu ceea ce se poate spune, dar cu ceea ce s-a spus deja și se spune prin tradiție în societatea examinată. Fiind o categorie lingvistică propriu-zisă și o categorie social-istorică, norma se schimbă, evoluează ca și limba în genere. Conform concepției coșeriene, *norma* se situează între *sistem* și *vorbire* ca expresie a echilibrului prin care se caracterizează la un moment dat sistemul actualizat în vorbire. Constituind o verigă de legătură, ea (norma) este realizarea socială a sistemului, mai exact, a uneia dintre posibilitățile oferite de sistem, care devine obligatorie într-o colectivitate lingvistică. Astfel, cadrul normei îl formează totalitatea realizărilor tradiționale ale sistemului care se impune protagoniștilor ca model verbal. Actualmente, în literatura de specialitate, se vorbește despre normă *lingvistică* și *literară*.

Norma lingvistică reprezintă un sistem de reguli,

restricții sau constrângeri generalizate, fixate în timp, pe parcursul evoluției și perfecționării limbii; se constituie într-un *model* de limbă, având dinamică și funcționalitate proprii. Normele lingvistice sunt reglementate de gramatici, dicționare, îndreptare ortoepice, ortografice și de punctuație [7, p. 272]. Norma lingvistică arată *cum se spune*, are caracter natural și abstract. *Abaterea* de natură lingvistică ar fi îndepărtarea de la *norma limbii*.

Norma literară fixează regulile de exprimare orală sau scrisă corectă, cultivată într-o anumită etapă din evoluția unei limbi (este promovată, în prezent, de Academia Română). Norma literară arată *cum trebuie să se spună*, fiind concretă și convențională [1, p. 78]. În literatura lingvistică, *norma* se plasează între *limbă* și *vorbire*.

Modul în care aceste norme sunt aplicate (sau nu) în exprimare ține de stilul individual și/sau de un anume stil funcțional. Astfel, trebuie să luăm în considerare și *norma* de natură stilistică. În opinia lui Al. Graur [4, p. 24], stilul, deși a fost definit ca abatere, deviere de la normă, include și se conturează din toate caracteristicile unui mesaj, atât din cele conforme normelor variantei literare, cât și din cele

care se constituie în inovații sau abateri de la aceste rigori, acceptate doar în stilurile neliterare sau în stilul beletristic, unde devin resurse ale expresivității artistice. Abaterile se poate constitui în *greșeală* (neintenționată) sau *licență poetică* (intenționată), justificată stilistic. Așadar, problema abaterilor se pune într-un fel în cazul stilului individual și – în alt fel – în cazul stilurilor funcționale ale variantei literare. Totodată, este important să vorbim **în altitudine** și despre raportul dintre *abatere-greșeală-eroare*, pentru că, deși se referă la același conținut semantic, între acești termeni atestăm și deosebiri. **Abaterile** este o îndepărtare, deviere de la o anumită regulă (orală sau scrisă) a normelor limbii literare. În DEL [3, p. 17] se explică astfel: *abatere* – 1. Acțiunea de a (se) abate și rezultatul ei. 2. Diferența dintre valoarea efectivă sau valoarea-limită *admisă* a unei mărimi și valoarea ei *nominală* (sublinierea ne aparține). Vrem să focalizăm atenția asupra sintagmelor *valoare nominală* și *valoare-limită admisă*. Dacă depășim limita admisă, atunci intrăm în greșeală. Astfel, *abaterea* poate fi calificată nu ca o greșeală, dar ca o „ocolire” (în limitele permise) a unor reguli (la toate nivelele limbii). Termenul **greșeală de limbă** nu este lipsit de imperfecțiune. Probabil, ar fi mai bine, mai potrivit să vorbim de greșeli ale vorbitorului, dar mai exact – *greșeli de limbaj*, fiindcă greșelile respective sunt nu în limbă (limba națională, literară), dar în limbajul unuia sau mai multor vorbitori. Prin urmare, ar fi cazul să înlocuim astăzi sintagma *cultivarea limbii* cu sintagma *cultivarea sau educarea limbajului*. Dacă primii doi termeni semnalăm mai sus (*abatere* și *greșeală de limbă*) țin mai mult de planul expresiei al limbii, atunci termenul *eroare* ține de planul conținutului, mai precis – de gândire, de logică în exprimare. În DEX [2, p. 347] acest cuvânt este explicat astfel: *eroare* – cunoștință, idee, opinie greșită; ceea ce e greșit; greșeală. ♦ Expr. *A induce (pe cineva) în eroare* = a înșela, a amăgi.

Astfel, concluzionăm că raportul *abatere-greșeală (de limbă) – eroare* poate fi transformat în opoziția *abatere/greșeală (de limbă) – eroare*, fiindcă primii termeni se referă la *expresie (semnificant)*, iar ultimul – la conținut/gândire (semnificat), altfel zis – *greșeală în exprimare* și *greșeală în gândire* (și, respectiv, în conținut). Pe de altă parte, raportul *abatere-greșeală (de limbă)* poate fi simplificat/redus la următoarea opoziție: deviere de la normă în *limite admise* (*abatere*) și deviere de la normă în *limite neadmise*, adică nerespectarea, încălcarea normei (*greșeală*).

Norma este și o categorie istorică, are caracter evolutiv, schimbător. Prin urmare, este relativă și abaterea de la normă. Cu atât mai mult cu cât normele

limbii române, mai ales cele ortografice, sunt foarte fluctuante și, uneori, neîntemeiate. Savantul român Al. Graur a găsit un calificativ ingenios pentru unele dificultăți de limbă care îl duc pe vorbitor în ispita de a comite greșeli: *capcanele limbii române*. Abaterile de la normă prezintă interes în procesul evolutiv al limbii (*abaterea* poate deveni, în timp, normă). Vorbind de caracterul muabil, selectiv al normei, acad. Iorgu Iordan relevă [6] că poți greși atunci când cauți să stabilești norme cu orice preț, însă norma nu satisface simțul pentru limbă al tuturor sau, cel puțin, al majorității cititorilor/vorbitorilor. Și mai mult poți greși față de evoluția ei anterioară: ceea ce astăzi este sau *ți se pare* necoresct, mâine poate deveni regulă generală, acceptată de toată colectivitatea lingvistică.

În literatura de specialitate este specificat că limba presupune (alături de o cantitate enormă de cuvinte – *vocabular*) un ansamblu de reguli, a căror aplicare asigură realizarea comunicării, iar nerespectarea, încălcarea acestor reguli este sursa greșelilor. Nu numai vocabularul limbii tinde, potențial, spre infinit (modificări de formă și conținut – *mutabilitate*), ci și greșelile care țin de utilizarea unor cuvinte și a unor expresii [5, p. 16]. Despre rolul *greșelilor/abaterilor* în evoluția limbii I. Iordan remarcă că „ceea ce numim noi astăzi *greșeală*, poate deveni mâine formă corectă; greșelile actuale pregătesc, într-o anumită măsură, limba viitoare” [6, p. 170]. Abaterile lingvistice se deosebesc unele de altele după frecvență, răspândire și gravitate (unele încălcă norme esențiale, ferme, altele – norme secundare, slăbite de tendințe actuale). Ele variază nu numai ca tip și domeniu de răspândire, dar și din punct de vedere al duratei, – diferență care le plasează în raporturi diferite față de procesul de dezvoltarea limbii. Unele rămân simple greșeli ocazionale, izolate, întâmplătoare, altele, deși au o răspândire mai largă, nu ajung să depășească o anumită sferă de vorbitori sau o anumită epocă [8, p. 15]. Prin urmare, putem vorbi despre mai multe tipuri de greșeli (*tautologia, pleonasmul, cacofonia, echivocul, clișeu lingvistic, anacolutul, contaminația, contradicția în adaos, dezacordul semantic etc.*). În continuare vom încerca să înseriem, cât e posibil în limitele acestui articol, o ierarhie a greșelilor (*abaterilor*) lexico-semantice, bazându-ne pe clasificările existente în literatura de specialitate:

Tautologia (în lat. *tautologia*; cf. gr. *tauto* „același+logos” vorbire) [3, p. 1009] ar fi folosirea aceluiași cuvânt sau a unor cuvinte din aceeași familie lexicală (cu funcții sintactice diferite): *am vorbit o vorbă; am lucrat la această lucrare; am cimentat casa cu ciment, am desenat un desen frumos etc.* Tautologia este un semn de sărăcie a vocabularului

sau ba? Când repetarea este făcută neintenționat (din neștiință sau din neatenție), denotă o greșeală de exprimare și, totodată, incapacitatea de a găsi un sinonim pentru cuvântul repetat. De cele mai multe ori se caută termeni mai puțin cunoscuți din dorința de exprimare cât mai îngrijită, mai elevată, însă, în asemenea cazuri, există riscul de a-i utiliza greșit. Astfel, dacă există în limbă un cuvânt vechi și un neologism (pentru același semnificat – *aproximare* sau *echivalență semantică*), neologismul va fi cel preferat, fiindcă este considerat mai *cultivat*, mai *literar* (este o iluzie de ordin psihologic: *tot ce e mai puțin cunoscut, mai neînțeles pare a fi mai bun, mai corect, mai „la modă” decât ceea ce e cunoscut și deja depășit*). Putem vorbi în acest context și de **hipercorectitudine**. Ea apare tocmai din teama de a nu greși, prin efortul conștient al vorbitorului de a se conforma normelor limbii literare. Deși prefixul *hiper-* înseamnă *foarte, excesiv de*, hipercorectitudinea nu este o corectitudine absolută, dusă la extrem, ci o greșeală.

Când repetarea unui cuvânt (sau a unor cuvinte) în propoziție sau frază este făcută intenționat, pentru a sublinia o calitate sau o acțiune, atunci poate fi calificată *figură de stil*, care imprimă mesajului (comunicării) o expresivitate deosebită: *voinicul voinicilor, zâna zânelor, viața-i viață* sau „*Vremea trece și ne trecem/ Cum trec toate pe pământ/ Și pe lângă multe trecem/ Observându-le trecând// Totuși fie spus în treacăt/ Relele ce s-au trecut/ Nici prin cap să nu ne treacă/ Să le trecem la trecut*” [„A trece”, P. Zadnipru].

Pleonasmul (< fr. *pléonasme*, lat. *pleonasmus*; cf. gr. *pleonasmos* „supraabundență”) Greșeală de exprimare care constă în folosirea alăturată a unor cuvinte, expresii, propoziții etc. care repetă în mod inutil aceeași idee [3, p. 752]: *a conviețui împreună, folclor popular, a conlucra împreună, abundență mare, a reveni încă o dată etc.* De cele mai multe ori, *pleonasmul* este cauzat de neglijența vorbitorului, de necunoașterea sensului unor cuvinte (sau cunoașterea parțială, aproximativă); apare în structuri subordonate, în care termenul determinativ este de prisos, deoarece sensul său este inclus în sensul termenului regent (de exemplu, *absurditate stupidă, frumusețe splendidă*). Pleonasme se produc și în structuri coordonate prin asocierea de sinonime sau prin alăturarea unor cuvinte cu același rol (*iarăși din nou*) [10, p. 8]. Trebuie să precizăm că a privi fenomenul dintr-un anumit unghi de vedere nu înseamnă a epuiza cercetarea lui. În cele mai multe cazuri, un pleonasm se poate încadra în mai multe clase dacă îl analizăm din perspective de cercetare diferite:

1. După modul exprimării (*pleonasme ale exprimării scrise și ale celei orale, exclusiv ale exprimării scrise, exclusiv orale sau batologice*); 2. După formă și structură (*pleonasme independente de context sau necontextuale/propriu-zis lexicale/, pleonasme ale coordonării, ale subordonării, după numărul de îmbinări pleonastice etc.*); 3. După conținutul elementelor de expresie (*elemente purtătoare de sens, purtătoare de sens și mărci gramaticale, purtătoare numai de mărci gramaticale*); 4. După gradul de suprapunere a sensului (*pleonasme totale, parțiale, discutabile, aparente sau false*); 5. Pleonasme din punct de vedere al originii lor (*românești, împrumutate, internaționale, cu etimologie multiplă*); 6. După felul caracteristic de exprimare (*populare, culte, semiculte*); 7. Din punctul de vedere al cultivării limbii (*intolerabile, tolerabile*) etc. [11, p. 5-7]. În continuare vom încerca să rămânem în limitele ultimului tip de pleonasme pentru a releva unele caracteristici ale lui.

Intolerabile sunt acele pleonasme care ar putea fi sesizate, ocolite chiar de nespecialiști, dacă s-ar da atenție sensurilor exprimate de cuvintele folosite; sunt *supărătoare, apreciate negativ* în practica vorbirii. Dintre pleonasmele intolerabile, recente putem menționa câteva cu frecvență mare: **conducere managerială** (managerial, -ă, adj. referitor la conducerea, organizarea întreprinderilor... [9, p. 595]), adică *conducere* „cu privire la *conducere*”; **alegeri electorale** (adică *alegeri* „cu privire la *alegeri*” etc.). O minimă atenție în utilizarea acestor neologisme ar ocoli pleonasmul.

Pleonasmele pot fi **tolerabile** în grade diferite și din perspective multiple:

1. Ca mijloc de accentuare, insistență, de reliefare (*a se studia pe sineși* cu un cumul de mărci: *a se studia pe sine însuși*). Se admite, de asemenea, complinirea prin **singur** în construcții ca *ajută-te singur*.

2. Ca mijloc de exprimare clară a unei realități aparte (*a reveni din nou*: „a venit – a plecat – a venit iarăși – a plecat – a revenit / a venit a doua oară/” – este vorba de o nouă revenire). În astfel de situații pleonasmul este tolerabil pentru că are funcția de a exprima clar o realitate aparte [11, p. 65].

3. Ca marcă a unor trepte ale însușirii (*maică bătrână*). Se întâlnește și sintagma *babă bătrână*. La I. Creangă („Harap Alb”), întâlnim: „*Fiul craiului... numai iaca se trezește dinaintea lui cu o babă gârbovă de bătrânețe*”. Pleonasmul este tolerabil deoarece autorul a vrut să marcheze vârsta foarte înaintată a personajului.

4. Pleonasme cu funcție prozodică

Un pleonasm cu funcție prozodică devenit foarte

cunoscut este acela prezent în versurile: „**Cobori în jos, Luceafăr blând**” (M. Eminescu, *Luceafărul*). Autorul a evidențiat prin locuțiunea adverbială **în jos** modul de parcurgere a direcției mișcării și, totodată, a accentuat imensitatea distanței de străbătut [11, p. 66].

5. Pleonasm ca figură de stil

Atunci când sunt folosite cu scopul de a obține un grad înalt de expresivitate în exteriorizarea sentimentelor și ideilor, pleonasmul pot fi calificate figuri de stil și aparțin seriei pleonasmelor de insistență [11, p. 67]. În primul rând, această valoare o capătă formațiile idiomatiche: vai și amar; cu chiu cu vai; aoleu și vai de mine. Remarcăm în acest context și creațiile personale, formațiile de autor (pleonasm poetice): „Verzi sunt dealurile tale..., limpede și senin cerul tău” (Alec Russo).

Deseori, construcțiile pleonastice se folosesc cu scopul de a focaliza atenția asupra unei idei, având, în asemenea cazuri, valoare expresivă și, prin urmare, fiind tolerate/acceptate de normă [10, p. 8]: Am văzut cu ochii mei; am auzit cu urechile mele, m-am gândit cu mintea mea etc. Unele pleonasm au devenit atât de obișnuite și de frecvente, încât sunt percepute ca fapte normale de limbă (gălbenus de ou, fetiță mică, foc și pară, a îngheța de frig, cuvânt lexical/în gr. lexic înseamnă cuvânt/; această sintagmă a pătruns în română venind din franceză mot lexical, din engleză lexical word și din rusă leksiceskoe slovo).

Echivocul (din fr. *équivoque*, lat. *aequivocus* > *aequus* = „egal” + *vox* = „voce”) [9, p. 328] 1. Adj. Care se poate interpreta în mai multe feluri, cu două înțelesuri; neclar, confuz, ambiguu. ♦ Suspect, îndoielnic. ♦ (Substantivat, n.) Expresie, atitudine, situație ambiguă. Echivocul este una din greșelile regretabile comise în procesul comunicării, care consistă în posibilitatea interpretării în mai multe feluri a unui cuvânt, a unui enunț, a unui text (*Vând câine: mănâncă orice și îi plac foarte mult copii sau Cvas din pâine rece* etc.). Un mesaj cu două sau mai multe înțelesuri este, bineînțeles, confuz, neclar și poate avea nu numai efecte amuzante, caraghioase, dar și grave. Echivocul, comis în stilurile științific și oficial-administrativ, este deosebit de periculos: în acte normative, regulamente, legi. Este anevoioasă interpretarea prevederilor echivoce în instanțele de justiție, mai ales că doar unele organe au dreptul să o facă (Curtea de Apel, Curtea Supremă de Justiție, Curtea Constituțională, Parlamentul etc.). Echivocul poate fi comis la trei niveluri: de cuvânt, de enunț și de text. Problema cea mai mare ține de echivocul la nivel de cuvânt, deoarece cuvântul este o creație colectivă, nu una individuală. Vorbitorul nu are nici o

vină dacă un cuvânt conține un echivoc în esența sa. De exemplu: verbul a împrumuta înseamnă concomitent „a da cuiva un bun care urmează să fie restituit” și „a lua de la cineva un bun care urmează să fie restituit”; substantivul deservire înseamnă „prestare de (bune) servicii” și „prestare de (rele) servicii”. Deși în asemenea situații [10, p. 32] se pare că echivocul este inevitabil, vorbitorul ar putea să-l ocolească prin parafrazarea cuvintelor cu pricina. Astfel, în funcție de situație *a împrumuta* va fi înlocuit prin *a lua cu împrumut* sau *a da cu împrumut*; *deservire*, *a deservi* va fi înlocuit prin *prestare de servicii calitative* (sau *necalitative*). La nivel de enunț sau de text, echivocul poate fi prevenit, evitat prin schimbarea topicii (...*în vânzare sunt ciorapi pentru bărbați lungi* > schimbăm topică: *în vânzare sunt ciorapi lungi pentru bărbați* sau *în vânzare sunt pentru bărbați ciorapi lungi*). În unele cazuri, echivocul poate fi evitat prin plasarea adecvată a semnelor de punctuație: *Vând pat pentru copii cu picioare de fier și pălării pentru bărbați de paie* > cu semne de punctuație: *Vând pat pentru copii, cu picioare de fier, și pălării pentru bărbați, de paie*.

Echivocul poate fi comis din neatenție, ignoranță, din grabă sau din neglijență, însă, uneori, vorbitorul care îl comite poate urmări un scop bine determinat, special – de a exprima ceva în mod neclar pentru a fi înțeles în mai multe feluri și de a profita de o anumită situație. Echivocul este o modalitate eficientă folosită de scriitori pentru caracterizarea prin limbaj a personajelor. Acest procedeu apare frecvent la I.L. Caragiale, ai cărui eroi se exprimă ambiguu: Vreau ceea ce mi se cuvine în orașul acesta de gogomani, unde eu sunt cel dintâi...între frunțașii politici.

Dezacordul semantic între cuvinte se produce atunci când ele se combină fără a se lua în considerare volumul lor semantic sau, altfel zis, disponibilitățile semantice ale acestora privind asocierea sintactică. De exemplu, când se spune Niște tineri sunt bine alcătuiți fizic, se neglijează restricția termenului alcătuiți privind „gruparea elementelor combinate”, pe care n-o au sinonimele sale, mult mai potrivite în contextul respectiv, făcuți, formați. Când vorbim despre dezacordul semantic avem în vedere unele asocieri inacceptabile, de cele mai multe ori între substantiv și adjectiv, între substantiv și verb, verb și adverb. De asemenea, există și cazuri de substituție inadecvată a unor cuvinte prin sinonimele lor. Din dorința de a se exprima mai elevat, s-au folosit cuvinte neadecvate sub aspect semantic: autorul a creionat (în loc de a schițat) o compoziție reușită; a tensionat eforturile (în loc de a intensifica); a întreprinde demersuri (în loc de a măsuri); și-a adjudecat premiul (în loc de a câștigat) etc.

Un loc aparte în dezacordul semantic îl ocupă prepoziția datorită, folosită cu sensul locuțiunii prepoziționale din cauza/ din pricina, având o frecvență mare în limbaj/vorbire: Datorită secetei din acest an, recolta de grâu va fi compromisă... (mai potrivit ar fi fost din cauza secetei..., căci datorită înseamnă „mulțumită, grație”). Dacă vom încălca cerințele acordului semantic, vom comite greșeli, dar, în cazuri concrete, vom căpăta și unele figuri de stil (metafore, epitete, personificări, oximoron ș.a.), proprii exprimării poetice (...neguri albe...; ...durere dulce... /M. Eminescu/).

Lexicul este sectorul (permanent deschis, care reflectă orice inovație/schimbare în societate, în modul de a gândi/ *modus cogitandi*) în care se produc cele mai rapide schimbări și, din această cauză, au loc numeroase abateri de la norma limbii literare. Eșalonarea tuturor tipurilor de greșeli necesită un studiu aparte, mult mai profund și voluminos.

Preocupările pentru corectitudinea limbii nu sunt de dată recentă. Noțiunea de greșală (de limbă, de exprimare) a existat încă din Antichitate, dar atitudinea față de abateri s-a modificat în timp. Începând cu sec. al XIX-lea, odată cu apariția metodei comparativ-istorice, abaterea este privită ca sursă a modificărilor lingvistice. Din cele semnalate, însă, nu rezultă că orice modificare lingvistică are la origine o greșală. Ceea ce reținem de aici este că există o relație strânsă între greșeli și inovații (care, în multe cazuri, sunt greșeli acceptabile). Făcând aluzie la una dintre legile fundamentale ale filosofiei dialectice, putem spune că norma și abaterile se află într-o luptă permanentă și, totodată, într-o unitate.

Uzul actual al limbii române manifestă o evidentă atracție față de cuvintele străine și înregistrează, în multe cazuri, apariția bruscă a unor preferințe lexica-

le, împărțite de largi categorii de vorbitori: diverse cuvinte, de cele mai multe ori neologisme, cunosc, la un moment dat, o vogă (de obicei destul de efemeră), care se manifestă printr-o rapidă și masivă creștere a frecvenței și a numărului celor care le folosesc. Iată de aici și pornesc numeroasele abateri de la normă. Limba noastră se confruntă, pe deasupra, cu probleme noi în contextul social-politic și economic, unele generate – paradoxal? – de fapte eminentemente pozitive, cum ar fi apariția posturilor de radio și televiziune independente, cărora li se propune, de exemplu, inaugurarea unor rubrici de cultivare a limbii sau a unor dialoguri cu auditorii în probleme de limbă și literatură. Cultivarea limbii presupune, pe de o parte, îmbogățirea permanentă a acesteia cu noi cuvinte și unități lexicale, perfecționarea normelor ei printr-o prelucrare atentă, conștientă, dar și științifică, iar, pe de altă parte, revizuirea periodică a normelor ei, pentru că acestea pot fi depășite de realitatea lingvistică aflată în continuă transformare, ajungându-se cu timpul la schimbarea raportului dintre corect și incorect sau literar și neliterar. Un rol deosebit în procesul de cultivare a limbii revine învățământului de toate gradele, în special celui din școlile primare și gimnaziale unde se pun bazele exprimării corecte. Sarcina de a face cunoscute normele exprimării literare și de a corecta greșelile elevilor revine tuturor profesorilor, fiind greșit să acceptăm ideea că această datorie ar aparține numai profesorilor de limbă română. Toți cei care se adresează unui public larg, prin mass-media, au obligația de a cunoaște și de a respecta normele limbii literare. Corectarea și perfecționarea exprimării corecte trebuie să devină o preocupare conștientă, constantă a fiecăruia dintre vorbitori pentru că numai în felul acesta se poate realiza o exprimare literară și unitară.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Coșeriu E. *Introducere în lingvistică*. Cluj, Editura Echinoc, 1995;
2. *DEX*. Ed. II. București, 1998;
3. *Dicționar enciclopedic ilustrat (DEI)*. Chișinău, Cartier, 1999;
4. Graur Al. *Gramatica azi*. București, Editura Academiei, 1973;
5. Guțu Romalo V. *Corectitudine și greșală. Limba română azi*. București, Hunanitas, 2008;
6. Iordan I. *Limba română actuală – o gramatică a greșelilor*. Iași, 1943;
7. Munteanu E. *Introducere în lingvistică*. Iași, Editura Polirom, 2005;
8. Silvestru E. *Tendențe actuale în limba română*. București, Editura Fundației România de Măine, 2008;
9. Șchiopu C., Vâlcu-Șchiopu M. *Comunicarea: greșeli și soluții*. Chișinău, Editura TOCONO, 2004;
10. Uritescu D.N. *Pleonasmul în limba română*. București, ALL, 2007.